

VASSZENTMIHÁLY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Vasszentmihály bemutatása	4
3. Örökségünk	6
4. Eltérő építészeti karakterek bemutatása	8
5. Építészeti útmutató, ajánlások	11
<i>Telepítés</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Színek</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Kertészeti útmutató</i>	
<i>Anyaghasználat</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Homlokzatképzés</i>	
<i>Mezőgazdasági és erdős terület</i>	
6. Mai példák	23
7. Utcák, terek	24
8. Hirdetések, reklámtáblák, sajátos építményfajták	25
9. Impresszum	27

BEVEZETÉS

A Vas megyei Vasszentmihály településképi arculati kézikönyvét abból a célból írtuk, hogy a község természeti adottságait, történelmi és kulturális értékeit bemutassuk, továbbá a településképi megőrzése céljából irányt kívánunk mutatni az építeni és felújítani szándékozók számára, hogyan végezzék el arculatbeli módosításait.

Szemléletformáló hatással kívánunk lenni az érintettek körében, mivel fontos hangsúlyozni, hogy egy építkezés, illetve felújítás befolyásolja utcája és egész Vasszentmihály arculatát is. Ingatlanjuk külső megjelenésbeli felruházásakor ezért javasolt figyelembe venni a helyi építészeti hagyományokat, eljárasmódokat, elsajátítani a közösségi gondolkodásmódot.

Pozitív példákat kívánunk bemutatni, kiegészítve szemléltető ábrákkal és helyben készült fényképekkel. Emellett más településekről hozott, Vasszentmihályon kerülendő módszereket is ismertetünk. Folyamatosan bővülő, nem pedig lezárt dokumentumnak szánjuk a kézikönyvet, melyben a község településképi arculatát vesszük kiindulópontnak. Bízunk benne, hogy segítségére lehetünk Vasszentmihály településképi arculati kézikönyvével!

2

VASSZENTMIHÁLY BEMUTATÁSA

Vasszentmihály a Szentgotthárdi járásban található, a járásszékhelytől 11 kilométerre terül el. Eredetileg a Rábaszentmihály nevet kapta, hiszen védőszentjéről, illetve a folyóról nevezték el. A „Vas-” előtagot a XX. század egy törzskönyvezése során kapta a település.

A környékbeli településeken talált ős- és ókori leletek arra engednek következtetni, hogy Vasszentmihály környezete is lakott lehetett, mégpedig a Rábának köszönhetően, amely mentén már a rómaiak idejében kereskedelmi útvonal alakult ki. A községet 1336-ban Scentmyhal néven említették először. A XV. század folyamán Zenthmyhalként tartották számon, ezidőben a Szentmihályi, mezőlaki Zambó, majd a Hosszutóti (Himfi) család birtokában állt.

A török időszakban a királyi Magyarország részeként osztrák befolyás alatt állt, ugyanakkor az oszmánok többször is betörték a vidékre. 1538-ban birtokosként említették a Szentmihályi, Sennyey és Poliány családokat, később a Batthyány és Choron családokhoz került a település. A XVI. század végére a Tarródyak, a Horváth és Balogh családok szereztek itt birtokrészeket. 1639-ben a török megszállta a falut. A reformáció idején lakóinak többsége áttért a református hitre. A templom csupán az ellenreformáció idején került vissza a római katolikusokhoz.

1. térkép: Az első katonai felmérés (1763-1787)

A kuruc-labanc viszály megviselte a községet, a rácok feldúlták, ennek következményeképpen a népesség megfogyatkozott. A környékbeli falvakból indult parasztfelkelésekben a rábaszentmihályiak is részt vettek. 1787-ben 307 lakossal rendelkezett, lakói magyarok, 1 nemes és 1 pap kivételével jobbágyok és zsellérek. A falu közbirtokosok tulajdonában állt. A XVIII. század végén Vályi András geográfus-statisztikus szerint „*elegyes Magyar falu Vas Vármegye földes Urai több Uraságok, lakosai katolikusok, fekszik az ország útban, Csákányhoz 1 mértföldnyire; határja középserű, némely része kövérebb.*” Fényes Elek földrajzi író ekképp mutatta be 1851-ben a községet: „*magyar falu, Vas vmegyében, a graeczi posta- és országútban, 286 kath. lak., paroch. szentegyházzal, kastélylyal. Van vendégfogadója, jó földje és rétje, szőlője, erdeje. F. u. B. Sennyei. Postahivatal és váltás Rába-Keresztur és Körmend közt.*” A XIX. században a lakosság sokat szenvedett a Vörös- és Lahn-patak valamint a Rába áradásaitól.

A XX. század derekán Vas vármegye monográfiájában is bemutatásra került Rábaszentmihály: „*a grácsi vasút mentén fekvő község, 87 házzal és 597 magyar és németajkú lakossal. Vallásuk r. kath. Postája és távírója Rátót. Kath. temploma 1600-ban már fennállott. Földesurai a Batthyány-herczegek voltak.*” 1910-ben a község népessége 720 főt számlált, a férfiak és a nők pont fele-fele arányban jelentek meg. Az első világháborúból 14-en sosem tértek haza, a második világégés pedig 18 áldozatot követelt. 1960 óta több a halálozás, mint a születés. A település lakóinak száma 1990-re 400 főre csökkent, közülük a kitelepítések következményeként 3 fő vallotta magát németnek. 2015-ben 345 fő lakta a múlt században Vasszentmihályra átkeresztelt községet.

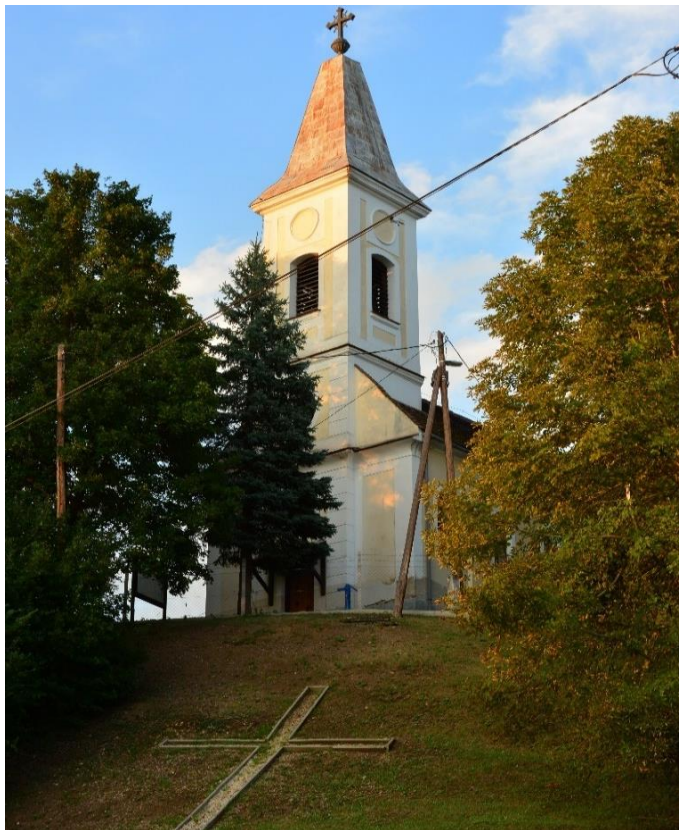

2. térkép: A második katonai felmérés (1806-1869)

ÖRÖKSÉGÜNK

Szent Mihály templom

A műemlék római katolikus templom a Szent Mihály dombon áll. Késő barokk stílusban épült 1800 körül, főoltára XVIII. századi, szintén barokk.

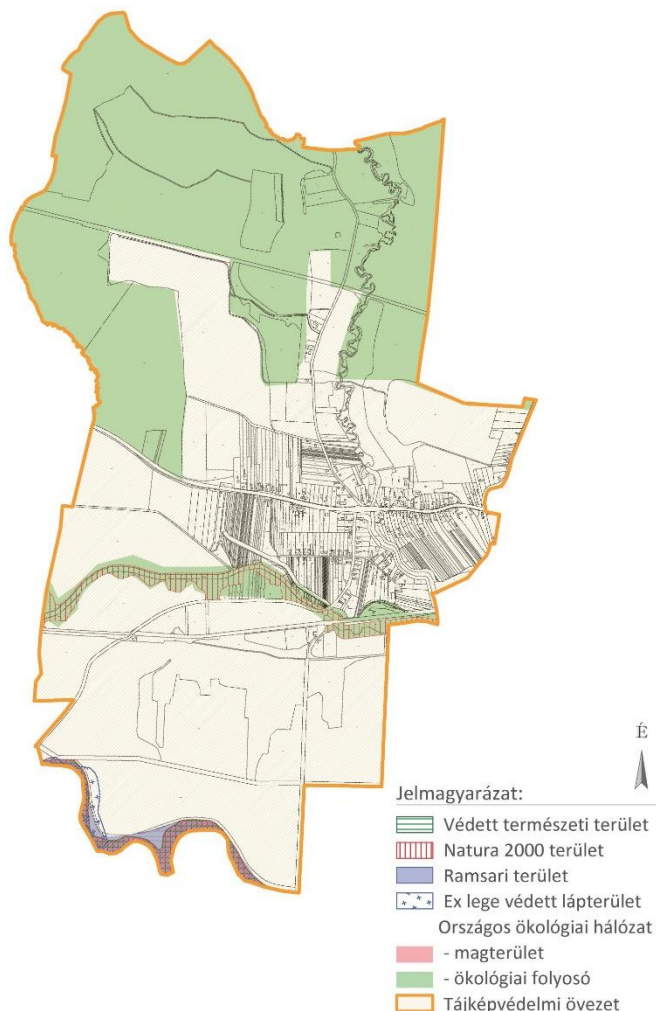
Természeti értékek

A község déli határában folyik a Rába, a Lahn-, illetve a Vörös-patak, melyek még hosszú kilométereken keresztül nem találkoznak, hanem párhuzamosan haladnak egymással. A Rába mentén holtágak alakultak és alakulnak folyamatosan ki, amelyek különleges vízi élővilágnak teremtenek életteret.

A Rába mentén mocsári ligeterdők és láprétek is létrejöttek, melyeknek gyakori növényei az éger, a réti kakukktorma, a mocsári gólyahír, a kék perje, valamint a sárga liliom.

Teljes területe a tájképvédelmi övezetbe tartozik, továbbá északi része az országos ökológiai hálózatba sorolandó. Déli részén Ramsari terület és ex lege lápok határolhatók le. Vasszentmihály területét érinti a Rába és a Csörnöc-völgy különleges természetmegőrzési terület is.

A vízfolyások állatvilága is rendkívül színes, mintegy 30 halfaj található meg bennük. Közülük a sebes pisztráng és a dunai ingola igazi ritkaságnak számít. A tiszta vízű patakokban gyakran találhatunk folyami rákot is.

A változatos élővilágnak köszönhetően az énekes madárfajok és az erdei emlősfajok száma is említésre méltó.

Az Alpok közelsége miatt az élővilág hegyvidéki jellegű, bükkösök és erdeifenyő erdőségek jellemzőek. A jégkorszakból visszamaradt tőzegmohafajok száma igen jelentős, melyek között elszórva találunk vidrafüvet és kereklevelű harmatfüvet. A változatos élőhely sokrétű rovarállománynak ad otthont. A lágyszárú növények között több védett faj képviselteti magát a területen, ilyen például az agárkosbor és a fekete áfonya.

Vasszentmihályon helyi jelentőségű természetvédelmi területnek a Szent Mihály domb, és az azon álló Szent Mihály templom számít.

ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTEREK BEMUTATÁSA

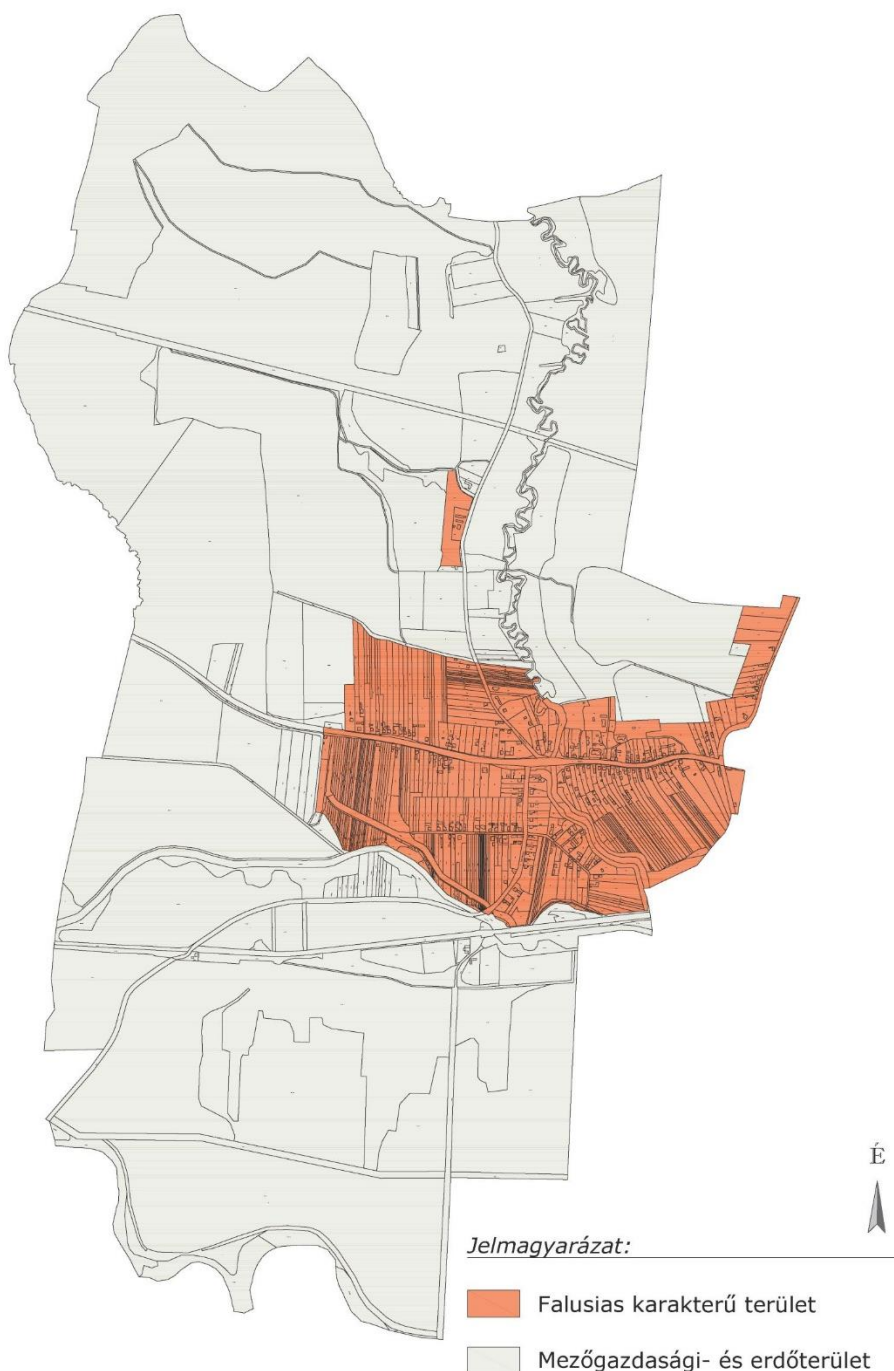
4

Vasszentmihály településképe kialakulását nagyban befolyásolta, valamint hatást gyakorol rá a mai napig a Felső-Őrségből érkező Vörös-patak, valamint a Lahn-patak. Az ősi településmag a Vörös-pataktól keletre lévő településrész, ahol a mai község belterületéhez viszonyítva kis arányú beépítettség figyelhető meg. A katonai felmérések térképein látható, ahogy a Vörös-patak túlsó partján a XVIII-XIX. században bővült ki a község.

Vasszentmihály szalagtelkeinek elhelyezkedéséhez igazodnak a lakóépületek, magyarul a házak egyes oldalai párhuzamosak a telkek megfelelő oldalaival. A település régebbi részének főutcája (ami a 8-as főút is egyben) mentén a szalagtelkek nagyrészt követik az utca vonalát. Ezt a területet, illetve a Zrínyi, Petőfi és Felszabadulás utcák egyes szakaszait leszámítva Vasszentmihályon észak-déli és kelet-nyugati tájolású szalagtelkek és lakóépületek helyezkednek el, amiből következik, hogy nem mindenhol merőlegesek a telkek az utcákra.

A településen áthalad a 8-as számú út Fő út néven, a közigazgatási épületek is ezen az utcán helyezkednek el.

Vasszentmihály község teljes közigazgatási területének településképet meghatározó területei a falusias karakterű terület és a mezőgazdasági és erdős terület.

Falusias karakterű terület

A még beépíthető belterületek nagyrésze lakóterület. A lakóépületek homlokzata egyszerű, a népi építészeti hagyományos karakterei is megjelennek az utcaképnben. A polgármesteri hivatal környékén a lakóépületek szabadonállóan telepítettek és jellemzően többszintesek. A település egyéb részén oldalhatáron álló, előkertes a beépítés, illetve egy- vagy kétszintes épületek sorakoznak.

A település egészen jellemző az épületekre, hogy vakoltak, színhasználatuk pedig egyszerű. Sátor-, nyereg-, illetve kontyolt tetős kialakításokat is találunk a falusias karakterű településrészen.

Mezőgazdasági és erdős terület

A külterület nagy részét erdők és szántók alkotják. Ezen felül megtalálunk még mezőgazdasági és ipari területeket is. Itt az épületek nyeregtetős kialakításúak, téglá szerkezetűek, vakoltak, többnyire fehér színűek. Az építmények a telkeken szabadonállóan helyezkednek el.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

5

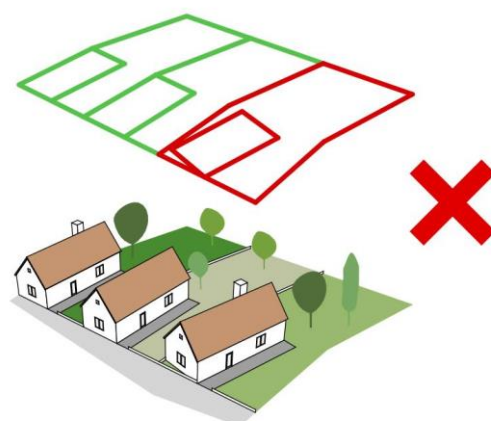
Falusias karakterű terület

Minden településnek megvan az egyéni arculata. Attól eltérőt alkotni rombolóan hathat az összképre. Ebben a fejezetben útmutatás található az irányadó elvekre.

TELEPÍTÉS

Vasszentmihályon az oldalhatáros beépítési mód a legelterjedtebb. A hagyományos parasztházak közé ékelődve, vagy a község más területein láthatunk több, a XX. században épült, utcával párhuzamosan pozícionált lakóházat. Az épületek utcai homlokzata helyenként a telekhatárra esik, de jellemző az elő- és oldalkert kialakítása is.

Az általános tengelytől és beépítéstől eltérni bármely irányban nem javasolt. Az egy vonalban lévő házak adják a harmonikus utcaképet, mely az elő- és oldalkert távolságok egységesítésével és a foghíjak beépítésével érhető el. A kerítések vonalának, tömegének folytatása, az épületek traktusszélességének és magasságának azonossága az utcák térfalát határozzák meg.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Vasszentmihály területén a családi házak tetőhajlásszöge szinte kivétel nélkül megegyezik. Az újonnan épülő házak tetőidomainak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, illetve illeszkedniük kell a környezetükhöz. A túl magas vagy a túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település arculatához.

MAGASSÁG

Vasszentmihályon a családi házak magassága és szintszáma közel azonos. Jellemzően egyszintes családi házak találhatók, melyek sokszor tetőtérbeépítéssel kialakítottak.

A meglévő épületek közé ékelődő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévőké. A túl magas házak nem illeszkednek Vasszentmihály arculatához.

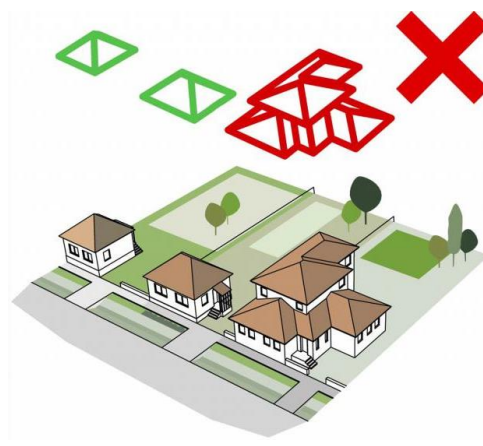
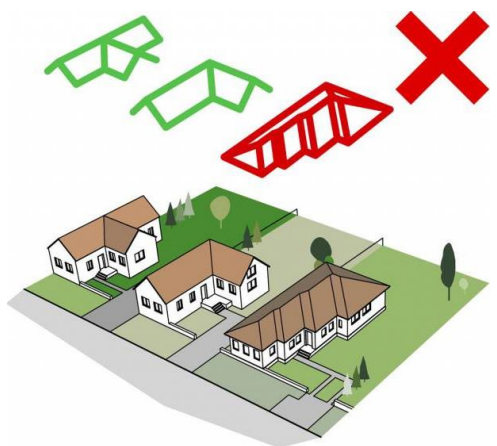
A képen vasszentmihályi utcakép látható, melyen azonos magasságú épületek helyezkednek el.

TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák többsége egyszerű nyereg- vagy sádtetű. Új ház tervezésénél a szomszédos épületek figyelembevételével kell illeszkedni a környezethez.

A nyeregtetűs házakból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület. Minden esetben a településkép megőrzése az alapvető cél, attól eltérni nem ajánlott. A hazai gyökerek nélküli „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem javasolt.

A község karakteréhez illeszkedő tetőformára látható példa.

SZÍNEK

Az épületek színvilága többnyire fehér vagy világos színű. Nem javasolt az élénk, kirívó vagy akár sötét színek használata. Követendő a földszínek alkalmazása.

A rikító fémlemezfedések és szokatlan burkolatok használata szintén nem ajánlott.

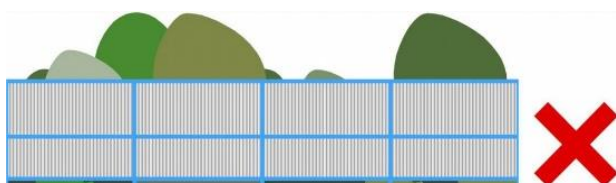

Példa a megfelelő színhasználatra. Javasolt a fehér vagy a világos pasztellszínek alkalmazása, sötét színű fa nyílászárókkal.

A képen példa látható a nem javasolt homlokatszínezésre.

KERÍTÉSEK

Vasszentmihályon a település nagy részén inkább az áttört fém-, kovácsoltvas-, illetve fakerítések jellemzőek. Az új házak kerítéseinek minden esetben illeszkedniük kell a meglévő utcaképbe.

A beépítési módtól függően az oszloppal és lábazati résszel épített kerítés is elfogadható. Ezeket a kerítéseket érdemes a ház színével egyező színű vakolat, esetleg nyerstégla felülettel ellátni, felújítani. A kezeletlen felületű, betonelemes, tömör kerítés tervezése kerülendő vagy színezéssel javasolt.

A színhasználatot illetően a kerítések esetében is kerülendő a rikító színek és anyagok alkalmazása.

Az alábbi képeken példák láthatók a településen kerítés kialakítására. Jól látható hogy a fakerítés stílusában egyezik és színében harmonizál a környezettel.

KERTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Településképi szempontból fontos, hogyan alakítjuk ki és gondozzuk zöldfelületeinket. A szabadabb utcaszerkezet, áttört kerítések következtében a zöldfelület szövetszerűbb kialakítású, a kerítésen belül kialakított előkertek részük együtt élnek az utcával. Egy-egy szépen megformált ketrészlet az egész utcaképet befolyásolja. A képek nem a településen készültek.

Pihenőkert, udvar

A településeken a hátsó területeket több évszázadon át megművelték, így biztosítva a helyben élők megélhetését. Ma is több helyen találunk gyümölcsöst vagy konyhakertet. A XXI. században már vidéken is némileg átalakult az élet: az ember vágyik a pihenésre, melyet leggyakrabban saját kertjében kaphat meg. Ebben segíthet, ha a lakókörnyezetünket igényesen formáljuk. Egy szép pihenőkert a ház mögött, kerti tűzhellyel az életminőségünket is javítja.

ANYAGHASZNÁLAT

Településképi szempontból a cserép és a természetes pala tetőhéjalás javasolt.

Terek burkolataként aszfalt és beton helyett a térburkolat alkalmazása célszerű.

A homlokzatokon a vakolat mellett megjelenhet a fa vagy a tégl.

Kerülendő a településképi és környezetvédelmi szempontból is káros hullámpala alkalmazása.

AJTÓK, ABLAKOK

Itt látható néhány jó példa, melyek irányadó elvek lehetnek a vasszentmihályi településképp megőrzésében. A nyílászárók felújításakor figyelemmel kell lenni a megfelelő építészeti stílusban kialakult arányrendszer megtartására és az anyaghasználatra. Javasolt a népi építészetre emlékeztető zsalugáter alkalmazása.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Vasszentmihályon különböző korok és építészeti stílusok épületei is megtalálhatók. A homlokzatképzésnél a világos színű vakolt felületek alkalmazásával egységes megjelenés érhető el.

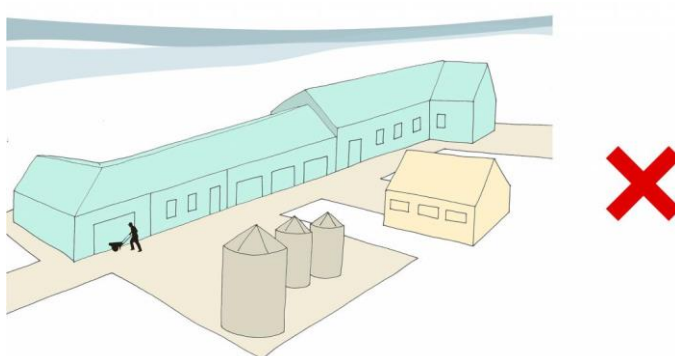

Mezőgazdasági és erdős terület

TELEPÍTÉS

A település külterületén mezőgazdasági épületek találhatók. Itt a beépítés lazább, nem egységes, az adott funkció technológiájához alkalmazkodik. Az épületek egymással párhuzamosak vagy egymásra merőlegesek.

A területek általában véderdővel övezettek, a telkek belső úthálózattal rendelkeznek, melyek többnyire burkoltak.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A mezőgazdasági és erdős területen is jellemző az egyékes hajlásszög megtartása. A településrészen is kerülendő a lapostető kialakítása, illetve javasolt a 38-44 fokos tető tervezése.

Az épülő új épületeket hasonló tetőhajlásszöggel kell kialakítani, mint a környezetükben lévőké. A túl magas, illetve a túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a településképbe.

MAGASSÁG

A mezőgazdasági és erdős területeken is törekedni kell arra, hogy a településrészen található épületek magasságához alkalmazkodjunk.

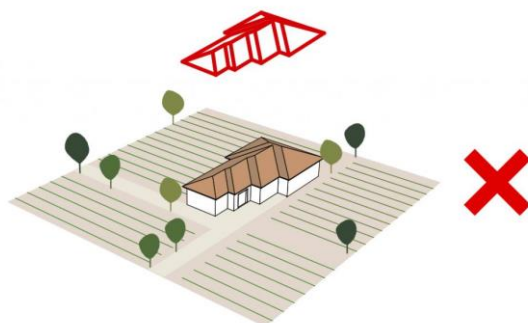
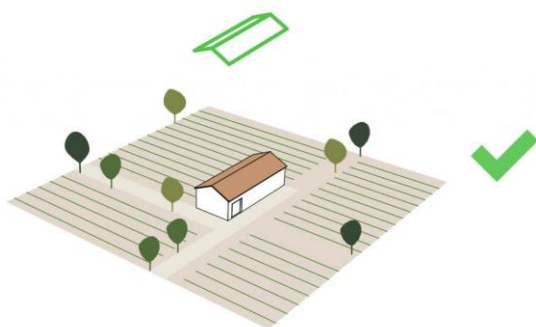
A meglévő épületek közé ékelődő új létesítményeknek hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévőké.

TETŐFORMA

Az épületek tetőformái általában egyszerű nyeregtetők, kontyolás és összetett tető alkalmazása nélkül.

Itt is fontos, hogy megtartsuk a településre jellemző tetőformákat, attól eltérni nem javasolt.

MAI PÉLDÁK

Az építészeti örökségek védelmének érdekében fontos, hogy az új épületek építése, az esetleges épületfelújítások és épületbővítések esetében ne térjünk el a népi építészetben, illetve az adott korszakban használt arányrendszertől. Anyaghasználatban is törekedjünk a hagyományokra, a színhasználatban a tiszta, világos színekre helyezzük a hangsúlyt.

UTCÁK, TEREK

7

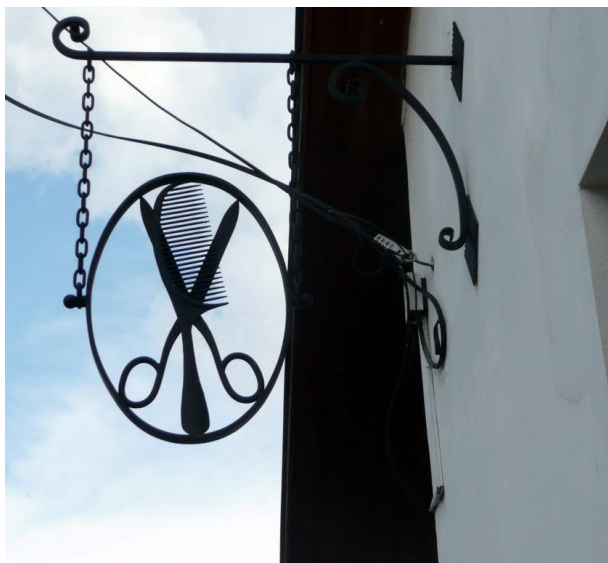
A település utcáira az oldalhatáros, családi házas beépítés jellemző. Vasszentmihályon a főtéren nehezen választható el a főutcától, de centrumában találhatók olyan közösségi funkciók, mint a templom vagy az étterem. A fő út mentén gondozott virágágyások és zöldsávok láthatók. A templomtól nem messze egy kis téren kőkereszt kapott helyet.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

8

A településen a színes fényreklám alkalmazása helyett a hagyományos cégérek elhelyezése javasolt. Ezek a cégérek nem bontják meg az épületek homlokzatait. A fából készített tábla szintén szép megoldás.

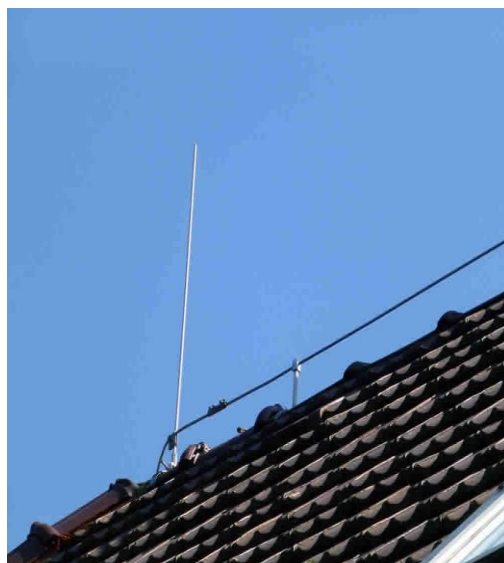
A színes, nagyméretű molinók használata kerülendő. A mai reklámfelületek méretükben és színvilágukban teljesen eltérnek a környezetüktől. Feltűnésükkel elnyomják a helyi települési összképet és hangulatot.

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Parabola antenna, klímaberendezés és más műszaki berendezés elhelyezése a főhomlokzaton kerülendő. Ezek a berendezések megzavarhatják a település egységes arculatát. Telepítsük őket az oldalhomlokzatra, vagy a hátsó homlokzatra.

A képen példa látható antenna álcázására. Ma már fenyőfára hasonlító kialakítás is lehetséges, így a településképe nem sérül, az antenna beleillik a környezetébe és nem okoz zavaró látványt. Amennyiben erre nincs lehetőség, válasszuk az esztétikusabb kinézetű műszaki berendezéseket.

IMPRESSZUM

VASSZENTMIHÁLY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Honlap: www.vasszentmihaly.hu

Posta címe: 9953 Vasszentmihály, Fő utca 66.

Telefon: +36 94 538 002

Polgármester: Császár István

Főépítész: Farkas István

Főépítész e-mail címe: vasszentmihaly@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Bujáki Bence, Bodnár Emőke

SZÖVEG: Farkas István, Bujáki Bence, Kovács Krisztián, Bodnár Emőke

FOTÓ: Farkas István, Sárdi Zoltán

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Bujáki Bence, Bodnár Emőke

Vasszentmihály, 2017. december 07.

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozók fejezetekben szereplő javaslatok közé máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, melyek a település arculatát, karakterét pozitív irányba módosíthatják.

A kézikönyvben kerülendő példaként szereplő képek nem a településen készültek.